

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Prima difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

vet voluntatem quoad exercitium; non ad ipsam A
electionem, quæ est causa imperij; sed ad alium
actum distinctum, scilicet ad usum actum, quò
potentiæ externa applicatur ad executionem
mediorum.

Si autem queras, cur voluntas, quæ est pri-
mum movens quantum ad exercitium, ad hujus-
modi actum seipsam sine interventu imperij mo-
vere non possit?

Respondeo hoc provenire ex eo quod, licet
habeat virtutem ad movendum se, & alias po-
tentias, absolute, non tamen per modum ordi-
nationis; hoc enim est proprium intellectus, cu-
jus est ordinare unum ad aliud, ut magis patebit
ex infra dicendis.

54. Objicitur tertio: Si imperium esset necessa-
rium ad usum actum, sequeretur istum actum
non esse liberum, sed necessarium: Consequens
est falsum: Ergo &c. Sequela probatur: Necessitas
antecedens tollit libertatem ab actu quem
antecedit: At si imperium sit necessarium ad
usum, inducet necessitatem antecedentem tale
actum: Ergo ejus libertatem destruet. Probat
Minor: Necessitas se tenens ex parte actus
primi, est necessitas antecedens; unde visio bea-
tificæ necessitat in patria ad amorem, quia ex par-
te actus primi se tenet, & necessitatem inducit:
At imperium se tenet ex parte actus primi regu-
lantis usum, & aliunde ex illo necessario sequi-
tur: Ergo in illum actum necessitatem anteceden-
tem inducit.

55. Respondeo negando sequelam. Ad probatio-
nem nego Minorem. Ad hujus verò probatio-
nem, distingo Majorem: necessitas se tenens
ex parte actus primi, est necessitas antecedens; si
proveniat ex aliquo actu consecuto ad nostram
libertatem, & in illa contento, nego Majorem:
Si non ita contingat, transeat Major; & sub ead-
em distinctione Minoris, nego Consequentiam.
Nam licet positò imperiò usus necessario sequatur,
& licet imperium se teneat ex parte actus
primi; quia tamen ad electionem liberam sequi-
tur, & in nostra potestate constitutum est,
hinc fit ut non inducat necessitatem anteceden-
tem, libertati contrariam, sed consequentem
tantum, seu infallibilitatis, quæ libertatem
compatitur.

56. Objicitur quartò: Cùm quis intendit, eligit,
vel similes actus producit, illos in seipso experi-
tur: Sed actum imperij nullus experitur in se:
Ergo talis actus est fictitius.

57. Respondeo negando Minorem: Licet enim
rudes & indocti non experiantur, nec discernant
hujusmodi imperium, bene tamen docti & pru-
dentes, quando ad id advertunt. Unde Prophe-
ta cum propria anima loquens, & eam determi-
nans & stabiliens in bono, sic ait Psal. 114. *Con-
vertere anima mea in requiem tuam:* & Psal. 42.
*Quare iristis es anima mea, & quare conturbas
me? spera in Deo.* Et Augustinus ubi supra, eju-
dem ad seipsum duplex agnoscit imperium;
unum perfectum & efficax, quod semper sorti-
tur effectum; & aliud imperfectum & fluctuans,
quod sibi plenè non subjicit mentem. Est tamen
advertendum, quod cùm talis actus velocissime
transeat, raro ad illum advertimus: sicut etiam,
ob eandem rationem, alij actus tam intellectus
quàm voluntatis, ut dictio, usus activus, & si-
miles, non percipiuntur a nobis.

ARTICVLVS III.

*Vtrum imperium sit actus rationis,
& quis?*

S. I.

Prima difficultas resolvitur.

B Dico primò: Imperium est substantialiter 58.
actus intellectus, præsupponit tamen nec-
cessariò actum voluntatis. Ita D. Thomas hic
art. 1. & alij Theologi communiter, contra Du-
randum, Henricum, & Almainum, qui docent
esse actum voluntatis, supponentem actum ra-
tionis; & contra Gregorium & Richardum, qui
volunt esse quid compositum æqualiter ex actu
utriusque potentiæ: in quam sententiam incli-
nat etiam Suarez lib. 10. de legibus cap. 5. Con-
clusio autem procedit non solum de imperio mo-
nastico, de quo egimus articulo præcedenti, sed
etiam de politico, quò princeps & superior im-
perat sibi inferioribus & subditis, de quo agitur
in materia de legibus.

60. Probat prima pars: Primò quia imperium
est præcipuus actus prudentiæ, ut ex Aristotele
& D. Thoma articulo præcedenti ostendimus;
unde dicebat olim Architas Pitagoreus: *Exer-
citiu dux regit, navigium nauclerus, mundum
Deus, hominem mens, mentem prudentia:* Atqui
prudentia est virtus intellectualis, ut docet Phi-
losophus 6. Ethic. cap. 4. & D. Thomas infra qu.
57. art. 4. Ergo imperium est actus ab intellectu
elicitus, & in eo receptus.

Dices: Oratio est in intellectu, & tamen religio 60.
à qua procedit, est in voluntate: Ergo licet
imperium sit actus prudentiæ, quæ in intellectu
residet, non rectè colligitur, illud ab intellectu
elici, & in eo subjectari.

61. Sed contra: Licet aliquando contingere possit,
quod actus minus principalis & secundarius alicujus
virtutis, ut oratio respectu religionis, sit
in alia potentia, in qua non est virtus; id tamen
non contingit in actu præcipuo & primario,
qualis est actus imperij respectu prudentiæ: Er-
go ex eo quod imperium sit actus prudentiæ, quæ
est virtus intellectualis, rectè inferitur, illud ab
intellectu, non autem à voluntate elici.

62. Probat secundò eadem pars: Sicut obedire
pertinet ad inferiorem, ita imperare ad superio-
rem; quia correspondent sibi invicem, imperare
& obedire: Sed ratio seu intellectus est id quod
in homine superius & præstantius est, juxta il-
lud Aristotelis 10. Ethic. cap. 7. *Mens est eorum
omnium qua in nobis sunt præstantissima:* Ergo
imperare ad intellectum pertinet.

63. Confirmatur: Lex est quoddam præceptum
& imperium: Atqui lex non est actus volunta-
tis, sed intellectus; unde nomine lucis in Scri-
ptura significatur, ut patet ex illo Proverb. 6.
Mandarum lucerna est. & lex lux; & cap. 8. gu-
bernare & condere leges, attribuitur sapientiæ,
quæ in intellectu residet, nam loquens de se Di-
vina Sapientia ait: *Per me reges regnant. & le-
gum conditores iuxta decernunt: per me Prin-
cipes imperant. & potentes decernunt iustitiam:*
Ergo imperium non est actus voluntatis, sed in-
tellectus.

63. Probatur tertio eadem pars ratione D. Thomae hinc art. 1. Imperare alicui est ordinare ipsum ad aliquid, ei intimando & denunciando quid debeat agere, vel omittere: Sed ordinare, intimare, & denunciare, solum ad rationem pertinent: Ergo imperium est actus rationis. Major patet: non potest enim superior aliquid velle & imperare, nisi ad hoc agendum hominem ordinet, ei intimando vel denunciando ut illud faciat. Minor vero probatur, quoad utramque partem. Nam in primis ordinare dicitur comparationem unius ad alterum: Ergo formaliter includit actum rationis conferentis.

64. Confirmatur: ut enim ait Cajetanus hinc art. 1. *Quidquid ordinis in naturalibus & voluntariis est, a ratione proficitur, & in illam resolvitur: opus enim naturae, est opus intelligentiae, & electiones in quibus maxime apparet ordo, quia sunt eorum quae sunt ad finem, propter finem, a consilio proficiuntur, ordinante hoc ad illud.*

Deinde, intimatio & denunciatio, nihil aliud est quam quaedam manifestatio, seu declaratio, & locutio: At manifestare & loqui non pertinet formaliter ad voluntatem, sed ad intellectum, qui est veluti os aut lingua substantiae spiritualis, juxta illud Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam*; & licet in voce & scriptura sit manifestatio & locutio, tamen non est ibi, nisi in quantum significant locutionem, quae est in intellectu, nam voces & scripturae sunt signa conceptuum: Ergo ordinare, intimare, & denunciare, solum ad intellectum pertinent.

65. Dices: Imperium non solum ordinationem & intimationem, sed etiam motionem includit: Ergo cum ordinatio & intimatio ad intellectum pertineant, motio vero ad voluntatem, debet imperium pertinere ad utramque potentiam, & esse quid compositum ex actu intellectus & voluntatis.

Sed contra: Imperium apud omnes Theologos & Philosophos, unum aliquid denotat, seu unum hominis actum, sicut intentio, electio, consilium, & alij actus humani: Ergo sicut illi ex actibus intellectus & voluntatis non componuntur ex aequo, sed unum important essentialiter & in recto, alium vero praesuppositivè tantum & de connotato, ita & imperium.

66. Confirmatur: Quando ad aliquid constituendum concurrunt actus duarum potentiarum, quae non simul, neque ex aequo possunt concurrere, sed una essentialiter est prior altera, & cum subordinatione se habent, non possunt etiam tales actus illarum potentiarum ex aequo & simultaneè concurrere, sed solum cum ea subordinatione, quae potentiae ipsae, à quibus procedunt, sese respiciunt: constat autem quod intellectus & voluntas se habent ut potentiae essentialiter subordinatae, quarum una est prior altera; siquidem una movet alteram, & influit in illam: Ergo actus qui ex illis potentiis procedunt, non possunt ex aequo, & quasi simultaneè constitui, seu componere actum imperij, sed cum subordinatione unius ad alterum, & prioritatem unius, ac posterioritate alterius; atque adeò in uno debet consistere essentialiter seu substantialiter, nempe in ordinatione intimativa; in altero vero, scilicet in motione voluntatis, solum causaliter & praesuppositivè. Sicut contra electio materialiter & elicitive pertinet ad voluntatem: ad intellectum vero formaliter tantum & praesuppositivè, vt disp. 8. art. 1. ostendimus.

67. Ex quo probata manet secunda conclusio pars, quae asserit imperium, actum voluntatis necessario praesupponere: supponit enim electionem voluntatis, à qua efficaciam motivam, seu vim movendi quoad exercitium participat.

Addo quod, imperium est actus formaliter liber; nam prudentia, cujus est actus, ducitur arbitrio, non instinctu: Sed omnis libertas quae in actibus intellectus reperitur, à praesupposito actu voluntatis derivatur: Ergo imperium actum voluntatis necessario praesupponit. Unde Matth. 8. postquam leprosus dixit Christo: *Domine si vis, potes me mundare*, Christus subjunxit: *Volo, Mundare*. Quae verba (ut ibidem notat Hieronymus) non funt conjunctim legenda, ut plerique Latinorum putant, sed divisim & separatim, ut primum dicat: *Volo, deinde imperet*: per hoc innuens, imperium actum voluntatis necessario praesupponere, & ab eo totam suam efficaciam ac vim impulsivam mutuari.

S. II.

Alia difficultas expeditur.

68. Deo secundo, Imperium non esse iudicium practicum intellectus, sed dictamen aliquod mentale, per verbum imperativi modi expressum, quò alicui dicitur: *fac hoc*. Est contra aliquos ex nostris Thomistis, qui docent imperium consistere in iudicio practico subsequente electionem, quod iudicium *practicè practicum* appellant; ut illud distinguant à iudicio regulante electionem, quod practicum simpliciter dicitur.

69. Probatur primò ex Aristotele, & D. Thoma, qui, ut vidimus articulo praecedenti, tres actus circa agibilia distinguunt, nempe consilium, iudicare, & praecipere; atque ad eos eliciendos diversas virtutes ordinari affirmant; ad bene consiliandum Eubuliam; ad rectè iudicandum Synefiam & Gnomen; ad bene imperandum Prudentiam: Sentiunt ergo quod iudicare & imperare sunt actus distincti, aliàs non constituerent ad illos diversas virtutes.

70. Probatur secundo: In omni iudicio intellectus invenitur veritas vel falsitas: Sed in imperio neque veritas neque falsitas reperitur: Ergo imperium non est iudicium etiam speciale, proximè dirigens ad operationem. Minor probatur: Nam quando aliquis imperat alteri, *fac hoc*, neque dicit verum, neque falsum; quia non asserit aliquid esse vel non esse: unde aliquis non dicitur verè vel falsò alteri imperare, sed bene vel male: Ergo in imperio neque veritas neque falsitas reperitur.

71. Confirmatur: D. Thomas 1. periherm. lect. 7. dividit orationem perfectam in quinque species, nempe enunciativam, deprecativam, imperativam, interrogativam, & vocativam; docetque solam enunciativam significare conceptum intellectus, in quo est verum vel falsum: Sed oratio imperativa, imperium intellectus significat: Ergo in eo neque veritas neque falsitas reperitur.

Probatur tertio: Imperium non est iudicium antecedens electionem; nam ut ait D. Thomas hinc art. 3. ad 1. *Post electionem ratio imperat*: neque iudicium eam subsequens, quia tale iudicium habet modum indicativi, scilicet *hoc faciendum est*, imperium autem explicatur per verbum imperativi, v. g. *fac hoc*: unde D. Thomas